

Brussel, 18 november 2025
(OR. en)

15535/25
ADD 1

**Interinstitutioneel dossier:
2025/0353 (NLE)**

ESPACE 81
EEE 29
RECH 506
COMPET 1172
IND 510
EU-GNSS 21
TRANS 551
AVIATION 158
MAR 159
TELECOM 403
MI 913
CSC 598
CSCGNSS 11
CSDP/PSDC 706

VOORSTEL

---

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	17 november 2025
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2025) 696 annex
Betreft:	BIJLAGE bij het voorstel voor een besluit van de Raad betreffende de ondertekening, namens de Unie, van een overeenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en het Koninkrijk Noorwegen, anderzijds, tot vaststelling van de regels voor de deelname van het Koninkrijk Noorwegen aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit

---

De delegaties vinden hierbij document COM(2025) 696 annex.

Bijlage: COM(2025) 696 annex

Brussel, 17.11.2025
COM(2025) 696 final

ANNEX

BIJLAGE

bij het

voorstel voor een besluit van de Raad

betreffende de ondertekening, namens de Unie, van een overeenkomst tussen de Europese Unie, enerzijds, en het Koninkrijk Noorwegen, anderzijds, tot vaststelling van de regels voor de deelname van het Koninkrijk Noorwegen aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit

Overeenkomst tussen de Europese Unie en het Koninkrijk Noorwegen tot vaststelling van de regels voor de deelname van het Koninkrijk Noorwegen aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie

DE EUROPESE UNIE (hierna “de Unie” genoemd),

enerzijds,

en

HET KONINKRIJK NOORWEGEN (hierna “Noorwegen” genoemd),

anderzijds,

hierna gezamenlijk “de Partijen” genoemd,

GEZIEN de deelname van Noorwegen aan het ruimtevaartprogramma van de Unie;

GEZIEN de verplichtingen van de Partijen uit hoofde van het internationale recht,

HERINNEREND AAN Verordening (EU) 2021/696 betreffende het ruimtevaartprogramma van de Unie¹ (hierna “de ruimtevaartverordening” genoemd) en Verordening (EU) 2023/588 betreffende het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit² (hierna “de verordening beveiligde connectiviteit” genoemd);

ERKENNENDE dat Noorwegen financieel bijdraagt aan de activiteiten die voortvloeien uit het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie, zoals vastgesteld in Besluit nr. xx/2025 van het Gemengd Comité van de EER van xx 2025 tot wijziging van Protocol nr. 31 betreffende samenwerking op specifieke gebieden buiten de vier vrijheden en Protocol nr. 37 houdende de lijst bedoeld in artikel 101 bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (hierna “de EER-overeenkomst” genoemd);

GEZIEN het belang van de EER-overeenkomst als wettelijke en institutionele basis voor het versterken en verbreden van de samenwerking tussen de Unie en Noorwegen op het gebied van beveiligde connectiviteit;

HERINNEREND AAN de Overeenkomst tussen de Europese Unie en het Koninkrijk Noorwegen inzake beveiligingsprocedures voor de uitwisseling van gerubriceerde gegevens (hierna “de informatiebeveiligingsovereenkomst” genoemd), die op 22 november 2004 is ondertekend en op 1 december 2004 in werking is getreden;

---

¹ Verordening (EU) 2021/696 van het Europees Parlement en de Raad van 28 april 2021 tot vaststelling van het ruimtevaartprogramma van de Unie, tot oprichting van het Agentschap van de Europese Unie voor het ruimtevaartprogramma en tot intrekking van de Verordeningen (EU) nr. 912/2010, (EU) nr. 1285/2013 en (EU) nr. 377/2014 en Besluit nr. 541/2014/EU (PB L 170 van 12.5.2021, blz. 69, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/696/oj>).

² Verordening (EU) 2023/588 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2023 tot vaststelling van het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit voor de periode 2023-2027 (PB L 79 van 17.3.2023, blz. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/588/oj>).

HERINNEREND AAN de beveiligingsregelingen voor gerubriceerde informatie die tussen het Koninkrijk Noorwegen en de Unie wordt uitgewisseld (hierna “de beveiligingsregelingen” genoemd), waarover op 22 oktober 2004 overeenstemming is bereikt;

ERKENNENDE dat in Besluit (GBVB) 2021/698 van de Raad de verantwoordelijkheden zijn vastgesteld die door de Raad en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (“de HV”) moeten worden uitgeoefend om een bedreiging van de veiligheid van de Unie of van een of meer lidstaten af te wenden of om ernstige schade voor de essentiële belangen van de Unie of van een of meer lidstaten te beperken, en dat dat besluit overeenkomstig artikel 35 van de ruimtevaartverordening en artikel 31 van de verordening beveiligde connectiviteit van toepassing is in alle gevallen waarin het functioneren van het systeem of de verlening van de diensten voor de overheid van invloed kan zijn op de veiligheid van de Unie of haar lidstaten.

GEZIEN het belang van Noorwegen bij de diensten van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en van de beveiligde connectiviteit van de Unie;

GELEID DOOR DE WENS een bilaterale overeenkomst tot stand te brengen over de deelname van Noorwegen aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie,

ZIJN HET VOLGENDE OVEREENGEKOMEN:

Artikel 1

Doel van de overeenkomst

1. In deze overeenkomst worden de voorwaarden vastgesteld voor de deelname van Noorwegen aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie, en voor de toegang van Noorwegen tot beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik en GOVSATCOM-diensten.

2. Noorwegen neemt deel aan de beveiligde connectiviteit van de Unie en aan GOVSATCOM voor zover het machtigingen verleent aan gebruikers van beveiligde connectiviteit van de Unie wat capaciteiten voor overheidsgebruik betreft of GOVSATCOM-gebruikers, of voorziet in satellietcommunicatiecapaciteit, grondsegmentlocaties of delen van de grondsegmentfaciliteiten.

3. De bij deze overeenkomst verleende rechten laten het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie onverlet. De overeenkomst verleent Noorwegen geen beslissingsbevoegdheid met betrekking tot het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie.

4. Deze overeenkomst doet geen afbreuk aan het rechtskader en de institutionele structuur van het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie zoals vastgesteld in het Unierecht, de desbetreffende in de EER-overeenkomst opgenomen handelingen van de Unie of de maatregelen die tot uitvoering van de handelingen van de Unie zijn getroffen. Deze

overeenkomst doet evenmin afbreuk aan de toepasselijke wet- en regelgeving en het beleid van de Unie tot uitvoering van non-proliferatieverbintenissen en uitvoercontrole voor producten voor tweërlei gebruik.

5. De Unie is eigenaar van alle materiële en immateriële activa die deel uitmaken van de infrastructuur voor overheidsgebruik die is ontwikkeld in het kader van het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit, overeenkomstig artikel 5, lid 2, en artikel 19, lid 2, van de verordening beveiligde connectiviteit, en in het kader van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie.

6. Deze overeenkomst doet geen afbreuk aan de rechten en verplichtingen van de Partijen uit hoofde van andere internationale overeenkomsten.

Artikel 2 **Definities**

Voor de toepassing van deze overeenkomst wordt verstaan onder:

1. “GOVSATCOM-hub”: een GOVSATCOM-hub als gedefinieerd in artikel 2, punt 23, van Verordening (EU) 2021/696;
2. “het Agentschap”: het Agentschap van de Europese Unie voor het ruimtevaartprogramma, dat is opgericht bij Verordening (EU) 2021/696;
3. “gerubriceerde EU-informatie” of “EUCI”: gerubriceerde EU-informatie of EUCI als gedefinieerd in artikel 2, punt 25, van Verordening (EU) 2021/696;
4. “gevoelige niet-gerubriceerde informatie”: gevoelige niet-gerubriceerde informatie als gedefinieerd in artikel 2, punt 26, van Verordening (EU) 2021/696;
5. “token”: de eenheid die wordt gebruikt als vergoeding voor of ter betaling van GOVSATCOM-diensten, zoals gedefinieerd in artikel 2 van Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1055 van de Commissie³;
6. “zeggenschap”: het vermogen om beslissende invloed op een juridische entiteit uit te oefenen, hetzij direct hetzij indirect, via een of meer intermediaire juridische entiteiten;
7. “uitvoerende bestuursstructuur”: het overeenkomstig nationaal recht aangewezen orgaan van een juridische entiteit dat in voorkomend geval aan de bestuursvoorzitter of aan een andere persoon met soortgelijke beslissingsbevoegdheid rapporteert en gemachtigd is om de strategie, doelstellingen en algemene koers van de juridische entiteit te bepalen, en dat belast is met het toezicht op en de monitoring van de bestuurlijke besluitvorming;
8. “derde land”: een ander land dan Noorwegen, een EU-lidstaat of een andere EER-EVA-staat die deelneemt, naargelang het geval, aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie of het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit;
9. “GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie” of “GOVSATCOM”: het GOVSATCOM-onderdeel dat is vastgesteld bij Verordening (EU) 2021/696;

---

³ PB L 141 van 31.5.2023, blz. 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/1055/oj.

10. “GOVSATCOM-deelnemer”: een deelnemer in de zin van artikel 68 van Verordening (EU) 2021/696;

11. “programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit”: het programma dat is vastgesteld bij Verordening (EU) 2023/588;

12. “deelnemer aan de beveiligde connectiviteit van de Unie”: een deelnemer in de zin van artikel 11 van Verordening (EU) 2023/588.

Artikel 3

Reikwijdte van de samenwerking

Deze overeenkomst is van toepassing op de deelname van Noorwegen aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit, en op de toegang van Noorwegen tot beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik en GOVSATCOM-diensten van de Unie.

Het dient tot aanvulling van Besluit nr. xx/2025 van het Gemengd Comité van de EER van xx.

Artikel 4

Deelname aan beveiligde connectiviteit van de Unie en GOVSATCOM

Noorwegen is deelnemer aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en GOVSATCOM-deelnemer in de zin van artikel 11 van de verordening beveiligde connectiviteit en artikel 68 van de ruimtevaartverordening, in die zin dat op deze basis gebruikers van de beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik of GOVSATCOM-diensten machtigingen worden verleend of in capaciteiten, locaties of faciliteiten wordt voorzien.

De prioritering van de onder deze overeenkomst vallende diensten tussen de door Noorwegen gemachtigde gebruikers wordt bepaald en aangebracht door Noorwegen.

Artikel 5

Bevoegde autoriteit voor beveiligde connectiviteit

Noorwegen wijst een bevoegde autoriteit voor beveiligde connectiviteit aan.

De bevoegde autoriteit voor beveiligde connectiviteit zorgt ervoor dat:

a) het gebruik van diensten die onder deze overeenkomst vallen in overeenstemming is met de algemene beveiligingsvereisten als bedoeld in artikel 30, lid 3, van de verordening beveiligde connectiviteit en artikel 34, lid 2, van de ruimtevaartverordening;

b) de toegangsrechten voor de diensten die onder deze overeenkomst vallen, worden vastgesteld en beheerd;

c) de gebruikersapparatuur die nodig is voor het gebruik van de diensten die onder deze overeenkomst vallen en de bijbehorende informatie en verbindingen voor elektronische communicatie worden gebruikt en beheerd overeenkomstig de algemene beveiligingsvereisten als bedoeld in artikel 30, lid 3, van de verordening beveiligde connectiviteit en artikel 34, lid 2, van de ruimtevaartverordening;

d) er een centraal contactpunt wordt ingesteld om, voor zover nodig, te assisteren bij het melden van veiligheidsrisico's en -dreigingen, met name wat betreft het opsporen van potentieel schadelijke elektromagnetische interferentie die gevolgen heeft voor de diensten in het kader

van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit.

Artikel 6

Diensten voor overheidsgebruik

1. De diensten die onder deze overeenkomst vallen, worden verleend aan de in artikel 4 bedoelde deelnemers overeenkomstig de regels die zijn vastgesteld in Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1053 van de Commissie en Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1055 van de Commissie.
2. Om toegang te krijgen tot GOVSATCOM-diensten en beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik moet aan de in dit artikel vervatte voorwaarden voor het gebruik ervan worden voldaan.
3. De volgende entiteiten kunnen worden gemachtigd als gebruikers van GOVSATCOM-diensten en beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik:
  - a) een overheidsinstantie van Noorwegen, of een met de uitoefening van openbaar gezag in Noorwegen belast orgaan, en
  - b) een natuurlijke persoon of rechtspersoon die namens en onder de zeggenschap van een in punt a) bedoelde entiteit handelt.
4. De gebruikers van GOVSATCOM-diensten en beveiligde connectiviteitsdiensten van de Unie voor overheidsgebruik als bedoeld in lid 3 van dit artikel worden door Noorwegen naar behoren gemachtigd om van die diensten gebruik te maken en zij moeten voldoen aan de algemene beveiligingsvereisten als bedoeld in artikel 30, lid 3, van de verordening beveiligde connectiviteit en artikel 34, lid 2, van de ruimtevaartverordening.

Artikel 7

Aanbieders van capaciteiten en diensten op het gebied van satellietcommunicatie

De Unie kan in het kader van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie capaciteiten en diensten op het gebied van satellietcommunicatie verwerven die worden verstrekt respectievelijk verleend door de volgende entiteiten:

- a) Noorwegen, als GOVSATCOM-deelnemer in de zin van artikel 68 van de ruimtevaartverordening, en
- b) Noorse rechtspersonen die voor het aanbieden van capaciteiten en diensten op het gebied van satellietcommunicatie zijn gehomologeerd volgens de in artikel 37 van de ruimtevaartverordening bedoelde beveiligingshomologatieprocedure, die moet voldoen aan de in artikel 34, lid 2, van de ruimtevaartverordening bedoelde algemene beveiligingsvoorschriften voor het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie.

Het systeem waarmee die capaciteiten en diensten worden verstrekt respectievelijk verleend, wordt beschouwd als een systeem dat diensten voor overheidsgebruik verleent als het voldoet aan de eisen van artikel 2, lid 2 bis, van Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1054 van de Commissie⁴, waarbij onder “lidstaat” een lidstaat of Noorwegen moet worden verstaan.

---

⁴ PB L 141 van 31.5.2023, blz. 49, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/1054/oj.

Artikel 8
Voor de diensten relevante capaciteiten

De Europese Commissie bepaalt het totale aantal tokens dat voor toekomstige programmaperioden moet worden verdeeld aan de hand van het beschikbare budget en de voorwaarden van de contracten en overeenkomsten die met aanbieders van middelen zijn gesloten.

Noorwegen ontvangt een percentage (in tokens) van het totale aandeel van de lidstaten als vastgesteld in Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1055 van de Commissie⁵ en Uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1053 van de Commissie⁶.

Artikel 9
Betere dekking in het noordpoolgebied

De infrastructuur van de Unie voor beveiligde connectiviteit voor de overheid kan aanvullende elementen bevatten om de dekking met lage latentie in het noordpoolgebied te verbeteren.

Eventuele aanvullende financiële bijdragen die nodig zijn voor het ontwerp, de ontwikkeling, de uitrol en de exploitatie van dergelijke elementen worden vastgesteld bij een besluit van het in artikel 18 bedoelde gemengd comité tot wijziging van dit artikel overeenkomstig artikel 18, lid 4, en worden gedaan overeenkomstig artikel 12.

Artikel 10
Subsidiabiliteits- en deelnamevoorwaarden voor Noorse entiteiten

Artikel 24 van de ruimtevaartverordening en artikel 22 van de verordening beveiligde connectiviteit over de subsidiabiliteits- en deelnamevoorwaarden in het kader van de programma's zijn van toepassing op deze overeenkomst.

Wanneer de Europese Commissie besluit over een ontheffing overeenkomstig artikel 24, lid 3, van de ruimtevaartverordening zonder daarbij gebruik te maken van de afwijking van artikel 24, lid 3, laatste alinea, moet een in aanmerking komende entiteit voldoen aan de volgende deelnamevoorwaarden:

- a) de in aanmerking komende juridische entiteit is gevestigd in Noorwegen en haar uitvoerende bestuursstructuren zijn gevestigd in Noorwegen, in een EU-lidstaat of in een andere EER-EVA-staat die deelneemt, naargelang het geval, aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie of aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit;
- b) de in aanmerking komende juridische entiteit verbindt zich ertoe al haar relevante activiteiten uit te voeren in Noorwegen, in een EU-lidstaat of in een andere EER-EVA-staat die deelneemt, naargelang het geval, aan het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie of aan het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit, en
- c) de in aanmerking komende juridische entiteit staat niet onder zeggenschap van een derde land of een entiteit uit een derde land.

---

⁵ PB L 141 van 31.5.2023, blz. 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/1055/oj.

⁶ PB L 141 van 31.5.2023, blz. 44, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/1053/oj.

Artikel 11
Uitvoeringsbesluiten

De relevante uitvoeringsbesluiten van de Commissie die van toepassing zijn op het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en op het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit zijn van toepassing op activiteiten die in het kader van deze overeenkomst worden uitgevoerd.

Artikel 12
Aanvullende bijdragen

Noorwegen kan in het kader van dit programma een aanvullende financiële bijdrage leveren om bijkomende elementen te dekken, op voorwaarde dat die aanvullende elementen geen financiële of technische belasting met zich meebrengen of tot vertragingen bij de uitvoering van het betrokken onderdeel leiden. Een dergelijke aanvullende financiële bijdrage wordt vastgesteld bij een besluit van het in artikel 18 bedoelde gemengd comité tot wijziging van dit artikel overeenkomstig artikel 18, lid 4, en wordt gebruikt voor de financiering van het desbetreffende aanvullende element overeenkomstig artikel 12 van de ruimtevaartverordening en artikel 15 van de verordening beveiligde connectiviteit.

Artikel 13
Radiospectrum

1. De Partijen komen overeen samen te werken op het gebied van spectrumkwesties in verband met Europese beveiligde connectiviteit in de Internationale Telecommunicatie-unie (ITU).
2. In deze context beschermen de Partijen de frequentietoewijzingen die nodig zijn voor de Europese systemen voor beveiligde connectiviteit teneinde de beschikbaarheid van de diensten van deze systemen ten voordele van de gebruikers te verzekeren.
3. Bovendien erkennen de Partijen het belang van de bescherming van het radiospectrum voor de beveiligde connectiviteit tegen verstoring en interferentie. Daartoe sporen zij bronnen van interferentie op en streven zij wederzijds aanvaardbare oplossingen na om interferentie te bestrijden.
4. Niets in deze overeenkomst mag aldus worden geïnterpreteerd dat afbreuk wordt gedaan aan de toepasselijke bepalingen van de ITU, inclusief de ITU-radioreglementen.

Artikel 14
Bescherming van de financiële belangen van de Unie

Noorwegen verleent de verantwoordelijke ordonnateur, OLAF en de Rekenkamer de nodige rechten en toegang, zodat deze hun respectieve bevoegdheden volledig kunnen uitoefenen. In het geval van OLAF omvatten dergelijke rechten het recht om onderzoeken, met inbegrip van controles en verificaties ter plaatse, uit te voeren als bepaald in Verordening (EU, Euratom) nr. 883/2013.

Artikel 15
Beveiliging

1. De Partijen beschermen de systemen voor beveiligde connectiviteit tegen bedreigingen zoals misbruik, interferentie, verstoring en vijandige handelingen. Bijgevolg stellen de Partijen al het mogelijke in het werk om de continuïteit, veiligheid en beveiliging van de beveiligde connectiviteit en de GOVSATCOM-diensten van de Unie en de bijbehorende infrastructuur en kritieke activa op hun grondgebied te waarborgen.

2. De Europese Commissie is voornemens maatregelen te ontwikkelen om gevoelige activa, informatie en technologieën van het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit en het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie te beschermen tegen bedreigingen, te controleren en te beheren.

3. Noorwegen stelt binnen zijn rechtsgebied tijdig maatregelen vast die voorzien in een gelijkwaardig niveau van beveiliging en veiligheid als die welke in de Europese Unie van toepassing zijn, en handhaaft deze maatregelen.

Artikel 16

Deelname aan comités

Vertegenwoordigers van Noorwegen worden uitgenodigd om, overeenkomstig de toepasselijke regels en procedures en zonder stemrecht, als waarnemers deel te nemen aan de comités en werkgroepen die zijn opgericht voor het beheer, de ontwikkeling en de uitvoering van de activiteiten in het kader van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit.

Noorwegen neemt zonder stemrecht deel aan de raad voor beveiligingshomologatie van het Agentschap voor relevante delen van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit. Die deelname wordt beperkt in overeenstemming met het “need to know”-beleid dat is vastgesteld voor het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie en het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit, en is in overeenstemming met het reglement van orde van de raad voor beveiligingshomologatie.

Artikel 17

Vrijwaringsmaatregelen

1. Elke Partij kan, na overleg met het in artikel 18 bedoelde gemengd comité, passende vrijwaringsmaatregelen nemen, waaronder de opschorting van een of meer bepalingen van deze overeenkomst, indien zij van oordeel is dat de andere Partij haar verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomst niet nakomt. Na de vaststelling van vrijwaringsmaatregelen plegen de Partijen onverwijld overleg in het gemengd comité om de toepassing van alle bepalingen van deze overeenkomst zo spoedig mogelijk te herstellen.

2. De reikwijdte en de duur van de in lid 1 bedoelde maatregelen moeten beperkt blijven tot wat nodig is om de situatie recht te zetten en een billijk evenwicht tussen de uit deze overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen te garanderen. De Partijen zetten hun inspanningen om het geschil op te lossen voort overeenkomstig artikel 19.

Artikel 18
Gemengd comité

1. De Partijen richten hierbij een gemengd comité op, bestaande uit officiële vertegenwoordigers van elke Partij waarvan is vastgesteld dat zij noodzaak tot kennisneming hebben.
2. Het gemengd comité houdt toezicht op de werking van deze overeenkomst en is het forum waar de Partijen standpunten en informatie uitwisselen over alle kwesties die door een Partij aan de orde worden gesteld met betrekking tot de uitvoering van de overeenkomst.
3. Het gemengd comité stelt zijn reglement van orde vast. Het gemengd comité kan besluiten subcomités in te stellen om het bij het uitvoeren van zijn taken bij te staan. Het gemengd comité stelt het mandaat van deze subcomités vast.
4. De artikelen 9 en 12 kunnen worden gewijzigd bij een besluit van het gemengd comité. Dergelijke wijzigingen treden dertig dagen na de vaststelling ervan in werking.
5. Het gemengd comité komt tweemaal per jaar bijeen, of op verzoek van een van de Partijen vaker, indien dat nodig is.
6. Het gemengd comité is het forum om verzoeken om technische bijstand van Noorwegen te behandelen.

Artikel 19
Geschillenbeslechting

Geschillen tussen de Partijen die voortvloeien uit of verband houden met de voorwaarden, de interpretatie of de toepassing van deze overeenkomst, worden uitsluitend beslecht door overleg tussen de Partijen en worden niet ter beslechting voorgelegd aan een nationaal of internationaal gerecht of aan een derde partij.

Artikel 20
Inwerkingtreding, wijziging en beëindiging

1. Deze overeenkomst treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum waarop de Partijen elkaar in kennis hebben gesteld van de voltooiing van hun respectieve interne juridische procedures.
2. Deze overeenkomst kan met wederzijdse schriftelijke instemming van de Partijen worden gewijzigd. Wijzigingen van deze overeenkomst treden in werking op de eerste dag van de tweede maand volgende op de datum waarop de Partijen elkaar in kennis hebben gesteld van de voltooiing van hun respectieve interne juridische procedures.
3. Deze overeenkomst is van kracht tot en met 31 december 2027. Zij wordt automatisch met opeenvolgende perioden van [tien] jaar verlengd, tenzij een van de Partijen de andere Partij uiterlijk [drie] maanden voor het einde van de eerste termijn of een daaropvolgende periode van [tien] jaar schriftelijk in kennis stelt van haar voornemen om deze overeenkomst niet te verlengen.

4. Elk van de Partijen kan de andere Partij schriftelijk in kennis stellen van haar voornemen deze overeenkomst te beëindigen. De beëindiging wordt [drie] maanden na de datum van de kennisgeving van kracht.
5. Na het verstrijken van de in lid 3 bedoelde looptijd van deze overeenkomst, of de beëindiging ervan overeenkomstig lid 4, passen de Partijen de overeenkomst toe op alle projecten, acties en activiteiten die worden gefinancierd in het kader van het GOVSATCOM-onderdeel van het ruimtevaartprogramma van de Unie, het programma van de Unie voor beveiligde connectiviteit of deze overeenkomst, totdat de contractuele regelingen met betrekking tot die projecten, acties en activiteiten aflopen.
6. Indien de ruimtevaartverordening, de verordening beveiligde connectiviteit of de in deze overeenkomst bedoelde uitvoeringsbesluiten worden gewijzigd, ingetrokken of anderszins herzien, gelden verwijzingen naar de ruimtevaartverordening, de verordening beveiligde connectiviteit of de uitvoeringsbesluiten in deze overeenkomst als verwijzingen naar de gewijzigde, ingetrokken of anderszins herziene handelingen.

TEN GETUIGE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd door hun respectieve autoriteiten, deze overeenkomst hebben ondertekend.

Gedaan te ... op ... Gedaan in twee exemplaren in de Bulgaarse, de Deense, de Duitse, de Engelse, de Estse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Hongaarse, de Ierse, de Italiaanse, de Kroatische, de Letse, de Litouwse, de Maltese, de Nederlandse, de Poolse, de Portugese, de Roemeense, de Sloveense, de Slowaakse, de Spaanse, de Tsjechische, de Zweedse en de Noorse taal, waarbij alle teksten gelijkelijk authentiek zijn.

Voor de Europese Unie

Voor het Koninkrijk Noorwegen